

Obywatelski niezbędnik seniora - kontakty z wnukami

Opracowanie sporządzone w ramach zadania publicznego prowadzonego we współpracy z Powiatem Mogileńskim pn. Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Strzelnie w 2020 r.

Niniejsze opracowanie stanowi swoiste kompendium wiedzy podane w syntetycznej formie w zakresie jednej z płaszczyzn, która może być przedmiotem zainteresowania seniorów. Omówionym obszarem tematycznym poruszonym w niniejszym opracowaniu jest problematyka kontaktów dziadków z wnukami. Zdarzają się bowiem sytuacje gdy rodzice, z różnych powodów, utrudniają bądź nawet uniemożliwiają takie kontakty.

Niniejsza broszura przybliży tą tematykę, wskazując w jaki sposób można ten problem rozwiązać.

Naszym zadaniem jako Fundacji działającej m.in. w obronie interesów seniorów jest poszerzanie świadomości prawnej, co staramy się czynić od ponad 10 lat. W tym okresie Fundacja przeprowadziła wiele spotkań. W trudnym okresie pandemii dostęp do syntetycznych opracowań pozwala na poszerzanie wiedzy seniorom z zakresu alimentów w sposób zastępujący formę bezpośrednich wykładów czy też spotkań. Ma również ten atut, że opracowanie takie może być wykorzystywane w warunkach domowych. Oczywiście, niniejsze opracowanie nie odpowiada na wszystkie pytania, ma bowiem formę syntetycznego streszczenia podstawowych problemów. Życząc Państwu miłej lektury, przypominamy Państwu, że w razie pytań, które mogą narodzić się po analizie opracowania, zapraszamy Państwa do kontaktu z naszymi prawnikami oraz doradcami, którzy są dla Państwa dostępni w ramach dyżurów punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i poradnictwa obywatelskiego w Strzelnie przy ul. dr Cieślewicza 2 (budynek Urzędu Miejskiego). Udzielane porady mają charakter nieodpłatny dla osób uprawnionych do skorzystania z pomocy, w tym również dla seniorów.

Obywatelski niezbędnik seniora

KONTAKTY Z WNUKAMI

PROBLEMATYKA OGÓLNA

Problematyka kontaktów dziadków z wnukami uregulowana jest co do zasady w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zwanego dalej KRiO.

Bezpośrednio i jednoznacznie przedmiotowa problematyka została uregulowana dopiero od 13 czerwca 2009r. wprowadzeniem do KRiO art. 113⁶.

Wprowadzenie przedmiotowego przepisu do KRiO nie oznacza jednak, że wcześniej nie było możliwości orzekania przez Sąd o kontaktach dziadków z wnukami.

W uchwale z dnia 14 czerwca 1988r. sygn. akt III CZP 42/88, Sąd Najwyższy stwierdził, że *"Rodzice, jak to wyżej wywiedziono, mają obowiązek dbałości o rozwój dziecka w imię jego dobra. Powinni zatem dla pełnego rozwoju jego osobowości umożliwić dziecku kontaktowanie się z jego krewnymi (dziadkami) przy właściwej ich postawie i korzystnym wpływie na dziecko. Kontakty te, wynikające często z silnych więzów emocjonalnych, zwłaszcza dziadków z wnukami, wychowujących je od niemowlęcia, mogą wpływać na lepsze wychowanie i rozwój duchowy dziecka oraz sprzyjają kontynuowaniu więzów wielopokoleniowej rodziny. Takie zachowanie dziadków, okazywanie przywiązania i dbałości o wnuki nie tylko nie kłóci się z interesem dziecka, ale jest ono dla jego dobra."* (OSNCP 1989, Nr 10, poz. 156).

Materialnoprawną podstawą do orzekania stanowił wówczas przepis art. 109 KRiO (np. postanowienie SN z 10.05.2000 r., III CKN 845/00, LEX nr 1222322).

Stosownie do powołanego artykułu 113⁶ KRiO, *"Przepisy niniejszego oddziału (tj. art. 113 – 113⁵ KRiO) stosuje się odpowiednio do kontaktów rodzeństwa, dziadków, powinowatych w linii prostej, a także innych osób, jeżeli sprawowały one przez dłuższy czas pieczę nad dzieckiem."*

Zgodnie z art. 113⁶ KRiO, przepisy oddziału regulującego kontakty rodziców z dzieckiem stosuje się odpowiednio do kontaktów dziadków z wnukami. Przepisy te należy zatem stosować "odpowiednio", a nie wprost, a więc:

- 1) niektóre z nich w ogóle nie będą stosowane,
- 2) niektóre z nich będą stosowane bez zmian,
- 3) część z nich zostanie odpowiednio „zmodyfikowana”.

„Podkreślić należy, że **zakres władzy rodzicielskiej**, także pieczy nad dzieckiem, jest niezależny od tego, czy sąd ureguluje prawo do kontaktów z dzieckiem krewnych wymienionych w art. 113⁶ KRiO. **Każdy z krewnych** wymienionych w powyższym przepisie ma prawo do kontaktów osobistych z dzieckiem. Skierowanie sprawy na drogę sądową ma miejsce wówczas, **gdy rodzice utrudniają takie kontakty**. Jeżeli dziadkowie kontaktują się z dzieckiem bez orzeczenia sądu, co stanowi regułę, to nie można mówić o ograniczeniu władzy rodzicielskiej. Podobnie, jeżeli kontakt taki musiał zostać uregulowany w drodze orzeczenia sądu.

Regulując kontakty osób bliskich z art. 113⁶ k.r.o. z dzieckiem, **sąd nie ogranicza ani władzy rodzicielskiej, ani prawa do osobistych kontaktów**. Rodzice będą musieli zapewnić jedynie „techniczne” warunki kontaktów bliskich z dzieckiem. Osoby, których kontakty z dzieckiem zostały uregulowane na drodze sądowej, nie nabywają atrybutów władzy rodzicielskiej. Wykonują swoje własne prawo, tj. prawo do kontaktów z dzieckiem.”

[cyt. za G. Jędrejek, komentarz do art. 113⁶ KRiO, LEX]

W uzasadnieniu uchwały z dnia 28 listopada 2012 r., sygn. akt III CZP 74/12, (Biul. SN 2012, nr 11, poz.12), Sąd Najwyższy wskazał, że *„Sprawa o uregulowanie kontaktów z dzieckiem osób wymienionych w art. 113⁶ KRiO nie jest sprawą o ograniczenie władzy rodzicielskiej także w rozumieniu art. 509 KPC”*). W związku z tym *odpowiednie stosowanie wskazanych przepisów polegać powinno generalnie na mniejszej intensywności kontaktów z osobami bliskimi, w porównaniu do kontaktów z rodzicami*. Wyrażać się to powinno w mniejszej częstotliwości i czasie trwania tych odniesień oraz w formach kontaktów. Kolejnym ważnym czynnikiem jest charakter więzi: inna jest ona pomiędzy rodzeństwem, a inna w odniesieniu do dziadków, a jeszcze inna w stosunku do dalszych krewnych. Ponadto, należy tutaj uwzględnić panujące

w społeczeństwie obyczajne, także religijne, takie jak instytucja „rodziców chrzestnych”, którzy zwykle odgrywają w życiu dziecka szczególną rolę.”

Powyższy pogląd jest w pełni akceptowany w doktrynie prawa rodzinnego i orzecznictwie sądów powszechnych.

REALIZACJA KONTAKTÓW

Stosownie do art. 113 i nast. KRiO, *„Niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów. Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednio porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej.”.*

Powyższy przepis wymienia jedynie przykładowe sposoby realizacji kontaktów między osobami bliskimi. Skoro tak, to możliwa jest realizacja kontaktów również w inny sposób.

Podkreślenia wymaga, że **zasadą powinno być dobrowolne i nieskrępowane utrzymywanie kontaktów między bliskimi**, bez interwencji Sądu w tym zakresie. Jeśli jednak kontakty między osobami bliskimi (tu dziadkami i wnukami) są utrudniane przez prawnych opiekunów (tu rodzicami) – interwencja Sądu wydaje się być niezbędna.

Sąd opiekuńczy, rozstrzygając w braku porozumienia rodziców o kształcie kontaktów, bierze pod uwagę elementy wskazane w art. 113¹ § 1 KRiO, czyli kieruje się przede wszystkim dobrem dziecka i bierze pod uwagę jego rozsądne życzenia.

„Pobyt z dzieckiem obejmuje w szczególności widywanie się z nim, które jest najważniejszym przejawem kontaktów. W zakres widywania wchodzi, w myśl art. 113 § 2 KRiO, w szczególności odwiedziny, spotkania i zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu. Charakterystyczną i konieczną cechą tych sytuacji jest istnienie bezpośrednio, fizycznej styczności (dotyku), polegającej np. na obejmowaniu dziecka czy noszeniu go na rękach, a także wspólna zabawa czy spacer. Zwykle towarzyszy temu rozmowa, ale jest ona tutaj przede wszystkim środkiem przekazu treści i postaw emocjonalnych, które mają największe znaczenie dla małego dziecka.

Pobyt z dzieckiem powinien być realizowany przede wszystkim jako „wizyta” dziecka w mieszkaniu rodzica niewykonującego nad nim pieczy lub w mieszkaniu bliskich krewnych, zwłaszcza wstępnych dziecka. Z ważnych powodów sąd może jednak postanowić,

że te kontakty realizowane będą w innym miejscu, np. w miejscach publicznych, takich jak świetlice, parki, place zabaw itp.

Natomiast **wyznaczenie miejsca widywania się** z dzieckiem w mieszkaniu rodzica, wykonującego nad nim codzienną pieczę, jest dopuszczalne w zasadzie tylko wtedy, kiedy odniesienia pomiędzy rodzicami nie są nacechowane wrogością. Z ważnych jednak względów, takich jak niemowlęcy wiek dziecka lub stan jego zdrowia można wyznaczyć to mieszkanie, jako miejsce takich kontaktów z dzieckiem.

Porozumiewanie się dokonywane jest w sposób bezpośredni, czyli w czasie rozmowy z fizycznie obecną osobą, ale nie jest tutaj konieczny element bezpośredniej fizycznej styczności. Podstawowym i koniecznym elementem jest bezpośrednia (a nie np. telefoniczna) rozmowa z dzieckiem, a przekazowi treści emocjonalnych towarzyszy większe natężenie treści intelektualnych, poznawczych, kształtujących umysłowość dziecka. Bezpośrednie porozumiewanie się może mieć miejsce zarówno w mieszkaniu dziecka lub lokalu drugiego rodzica lub jego rodziny, jak i w świetlicach, lokalach szpitalnych, rozmównicach koszarowych, a nawet więziennych, jeżeli pozwalają na to okoliczności, a zwłaszcza wiek i stopień rozwoju dziecka.

Jeśli chodzi zaś o **kontakty pośrednie** to stanowią je korespondencja i porozumiewanie się na odległość. Te dwie dalsze postaci kontaktów mają miejsce w warunkach braku bezpośredniej styczności, czyli realizowane są na odległość. Obok tradycyjnej postaci, jaką jest utrzymywanie korespondencji, występuje postać czwarta, czyli korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej. Ta ostatnia to w szczególności rozmowy telefoniczne, a także rozmowy prowadzone drogą radiową lub przez Internet. Nadzwyczaj ważnym środkiem komunikacji staje się w obecnych warunkach społecznych, porozumiewanie się z użyciem kamery internetowej (np. za pośrednictwem komunikatora Skype), który pozwala na ekranie komputera widzieć rozmówcę. Ten środek kontaktu powinien być co do zasady jak najczęściej orzekany przez sądy, wraz ze zobowiązaniem do uzyskania (lub przyjęcia od drugiego rodzica) potrzebnego sprzętu, który obecnie stanowi już standardowy składnik komputera. Rzecz w tym, że dziecko, widząc na ekranie rodzica, utrzymuje z nim dużo bardziej intensywny kontakt emocjonalny, niż drogą zwyczajnej rozmowy telefonicznej. Dlatego nowe środki techniczne mogą, i powinny stanowić skuteczne, w znacznej mierze, remedium na trudności w realizowaniu kontaktów."

[cyt. za T. Sokołowski w Komentarz do art. 113 KRiO pod red. H. Doleckiego, LEX]

WAŻNE !

Sąd opiekuńczy może zmienić rozstrzygnięcie w sprawie kontaktów, jeżeli wymaga tego dobro dziecka. (art. 113⁵ KRiO)

Powyższy przepis art. 113⁵ KRiO w sposób jednoznaczny wskazuje, że w razie zmiany okoliczności, jeśli wymaga tego dobro dziecka, Sąd może zmienić swoje orzeczenie w sprawie kontaktów, np. ograniczając je bądź rozszerzając.

POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM

Problematyka realizacji prawa do ustalenia kontaktów dziadków z wnukami uregulowana jest w Kodeksie postępowania cywilnego, zwanego dalej KPC.

Sądem właściwym w sprawie ustalenia kontaktów dziadków z wnukami będzie Sąd Rejonowy właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka (art. 569 KPC).

Wniosek o ustalenie kontaktów dziadków z wnukiem powinien spełniać wymogi określone w art. 187 KPC tj:

1. dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;

1¹. oznaczenie daty wymagalności roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia;

2. wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu;

3. informację, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia.

Wniosek o ustalenie kontaktów z wnukiem może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie postanowieniu rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie posiedzenia w nieobecności Wnioskodawcy oraz wnioski służące do przygotowania posiedzenia, a w szczególności wnioski o:

1)wezwanie na posiedzenie wskazanych przez Wnioskodawcę świadków i biegłych;

2)dokonanie oględzin;

3)polecenie Uczestnikowi dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin;

4)zażądanie dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, wraz z uprawdopodobnieniem, że strona sama nie może ich uzyskać.

Wniosek powinien również spełniać wymogi przewidziane dla pisma procesowego zawarte w art. 126 KPC tj.

1. oznaczenie sądu, do którego jest skierowane;

2. imiona i nazwiska lub nazwy stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;

3. oznaczenie rodzaju pisma;

4. osnovę wniosku lub oświadczenia;

5. w przypadku gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia - wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów;

6. podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;

7. wymienienie załączników.

Do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie.

Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać oznaczenie przedmiotu sporu oraz:

1. oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy stron albo, ,

1¹. oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy przedstawicieli ustawowych i pełnomocników stron,

2. numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL).

Wniosek o uregulowanie kontaktów podlega opłacie sądowej w wysokości 100 zł.

Wnioskodawca może zwrócić się do sądu o **zwolnienie go z obowiązku uiszczania tej opłaty w całości lub części**. Przesłanką uprawniającą do złożenia stosownego wniosku jest złożenie oświadczenia, że Wnioskodawca nie jest w stanie ponieść kosztów wpisu sądowego **bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny lub ich poniesienie narazi ją na taki uszczerbek**.

Do wniosku powinno być dołączone oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Druk tego oświadczenia można

wydrukować ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości:
<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-pism-procesowych-w-postepowaniu-cywilnym>

Przedmiotowy wniosek musi być uzasadniony tj, należy w uzasadnieniu opisać swoją sytuację materialną.

Wnioskodawca może wystąpić do Sądu z wnioskiem o przyznanie mu pełnomocnika z urzędu. Zgodnie z art. 117 § 2 KPC, *Osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.*

Również i ten wniosek musi być uzasadniony tj, należy w uzasadnieniu opisać swoją sytuację materialną. Do wniosku należy dołączyć wypełnione oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, którego druk można pobrać ze strony internetowej np. Sądu Okręgowego w Lublinie: <https://www.lublin.so.gov.pl/download/918.pdf>

WAŻNE !

Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o przyznanie pełnomocnika z urzędu może być sporządzony przez osobę udzielającą nieodpłatnych porad prawnych w punkcie nieodpłatnych porad prawnych.

We wniosku o ustalenie kontaktów z wnukiem można zawrzeć wniosek o zabezpieczenie powództwa na czas trwania postępowania. Wniosek może polegać na zobowiązaniu rodziców dziecka do umożliwienia kontaktów z dziadkami w określony sposób i w określonych terminach. Wniosek o zabezpieczenie zawarty we wniosku o ustalenie kontaktów jest zwolniony z obowiązku opłacenia opłaty sądowej.

Stosownie do art. 730¹ KPC, *„Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie*

orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.”

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku.

Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów. Sąd może uchylić zaskarżone postanowienie tylko gdy zachodzi nieważność postępowania.

Szczegółowo problematyka postępowania przed sądem powszechnym w sprawie kontaktów z dzieckiem uregulowana jest w art. 568 i nast. KPC.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, że stosownie do art. 576 § 2 KPC, *Sąd w sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka wysłucha je, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala, uwzględniając w miarę możliwości jego rozsądne życzenia. Wysłuchanie odbywa się poza salą posiedzeń sądowych.*

Zgodnie z art. 582 KPC, *Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia pomiędzy rodzicami (tu między dziadkami a rodzicami małoletniego), może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.*

W art. 582¹ § 2 KPC ustawodawca w szczególny sposób uregulował kwestie zapewnienia wykonywania kontaktów z dzieckiem. I tak: *Sąd opiekuńczy w celu zapewnienia wykonywania kontaktów może w szczególności:*

1) *zobowiązać osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której pieczęć dziecko pozostaje, do pokrycia kosztów podróży i pobytu dziecka lub także osoby towarzyszącej dziecku, w tym kosztów powrotu do miejsca stałego pobytu;*

2) *zobowiązać osobę, pod której pieczęć dziecko pozostaje, do złożenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach; nie dotyczy to rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka,*

rodzin pomocowych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych;

3) odebrać od osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem lub osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, przyrzeczenie określonego zachowania.

Po przeprowadzeniu postępowania Sąd wydaje postanowienie, od którego przysługuje apelacja do Sądu Okręgowego.

MEDIACJA

W sprawach o ustalenie kontaktów dziadków z wnukami możliwe jest polubowne załatwienie sprawy w drodze mediacji. Mediacja jest możliwa zarówno przed wszczęciem postępowania sądowego jak i w jego trakcie. Wymaga jednak zgodnego, dobrowolnego wniosku obu stron sporu.

Do mediacji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego zawarte w art. 183¹ - 183¹⁵ KPC.

Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że ugoda zawarta przed mediatorem, po jej zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem. Ugoda zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym.

Na koniec niniejszego opracowania chciałbym zacytować fragment uzasadnienia postanowienia z dnia 31 grudnia 2018r., wydanego przez Sąd Rejonowy w Legionowie w sprawie o sygn. akt III Nsm 352/17, który podręcznikowo wręcz oddaje istotę sprawy kontaktów dziadków z wnukami:

”W konsekwencji w relacjach dziadków z wnukami zastosowanie znajdują odpowiednio przepisy art. 113- 113⁵ KRiO Podobnie jak w przypadku uregulowania kontaktów między rodzicem, a dzieckiem, także w zakresie ustalenia kontaktów dziadków z wnukami, rola sądu jest subsydiarna, to znaczy, że Sąd rozstrzyga o kontaktach tylko w przypadku, gdy dziadkowie i rodzice małoletniego dziecka nie mogą dojść do porozumienia (art. 113¹ § 1 KRiO). Oczywiście kardynalną przesłanką warunkującą rozstrzygnięcie dotyczące kontaktów z małoletnim, tak w przypadku rodziców jak i dziadków, jest dobro dziecka w szerokim tego słowa znaczeniu, a więc zarówno materialnym jak i odnoszącym się do rozwoju emocjonalnego oraz psychicznego. Bez znaczenia są więc ambicje rodziców i dziadków oraz ich wzajemne nieporozumienia, o ile oczywiście nie mają lub nie miały wpływu na sytuację małoletniego. Kontakty z wnukami, mogą także wpływać na lepsze wychowanie i rozwój duchowy dziecka oraz niewątpliwie sprzyjają kontynuowaniu więzów

wielopokoleniowej rodziny. Okazywanie, więc przez dziadków przywiązania i dbałości o wnuki nie tylko nie kłóci się z interesem dziecka, ale jest ono oczywiście zgodne z jego dobrem. (zob. też uzasadnienie Postanowienie Sądu Rejonowego w Wieliczce z dnia 10 stycznia 2018 roku w sprawie o sygnaturze akt IV Nsm 907/17.) Takie też stanowisko zajęł Europejski Trybunał Praw Człowieka między innymi w Decyzji z dnia 25 listopada 2014 roku numer (...), *Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Istnienie „życia rodzinnego” pomiędzy dziadkami a wnukami oraz zakres jego ochrony ze strony państwa., K. i inni v. Chorwacja - Decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pomiedzy dziadkami a wnukami może istnieć „życie rodzinne” w rozumieniu art. 8 Konwencji, jeżeli powstały pomiędzy nimi wystarczająco bliskie więzi rodzinne. Mimo iż wspólne zamieszkiwanie nie jest warunkiem niezbędnym, gdyż bliskie więzi utworzone wskutek częstych kontaktów także wystarczą, związki pomiędzy dzieckiem a dziadkami, z którymi dziecko mieszkało, zazwyczaj będą wchodzić w zakres stosowania tej kategorii. W zwyczajnych okolicznościach relacja pomiędzy dziadkami a wnukami ma inny charakter i natężenie niż relacja pomiędzy rodzicem a dzieckiem, a tym samym ze swej istoty najczęściej wymaga mniejszego zakresu ochrony. Tym samym, gdy rodzicowi odmawia się kontaktu z dzieckiem oddanym pod pieczę instytucji publicznej, będzie to w większości przypadków stanowiło ingerencję w prawo rodzica do poszanowania jego życia rodzinnego chronionego w art. 8 Konwencji, lecz niekoniecznie sytuacja taka będzie miała miejsce w odniesieniu do dziadków. (zob: LEX nr 1554487 - decyzja z dnia 25 listopada 2014 r. Ponadto w komentarzu pod redakcją K. P. (2) (red.), Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, wyd. V LexisNexis 2011 - komentarz , stan prawny : 20 września 2011 r. , inne wydania (4) podał, iż w pewnych wypadkach ingerencja sądu opiekuńczego jest nieodzowna, np. wówczas, gdy inni krewni - przez osobiste kontakty z dzieckiem - dezorganizują jego wychowanie. Zagadnieniem tym zajmował się Sąd Najwyższy w uchwale z 14 czerwca 1988 r. (III CZP 42/88, LexPolonica nr 310619, OSNCP 1989, nr 10, poz. 156), wyjaśniając, że dziadkowie mogą żądać uregulowania osobistych kontaktów z wnukami, jeżeli leży to w interesie dzieci. W motywach m.in. stwierdził, że „skoro rodzice mają obowiązek dbałości o rozwój dziecka w imię jego dobra, to powinni dla pełnego rozwoju osobowości dziecka umożliwić mu kontaktowanie się z jego krewnymi przy właściwej ich postawie i korzystnym wpływie na dziecko. Kontakty te, wynikające z silnych więzów emocjonalnych (dotyczy to zwłaszcza dziadków i wnuków), mogą wpływać na lepsze wychowanie i rozwój duchowy dziecka. Sprzyjają także kontynuowaniu więzów wielopokoleniowej rodziny. Zachowanie dziadków przejawiające się w okazywaniu przywiązania i dbałości o wnuki nie tylko nie kłóci się z dobrem dziecka, ale pozostaje w zgodności z jego dobrem”.*